

İNSANLARDAN
UZAK YAŞAMANIN
AHLAKİ ESASLARI

Kitabu Âdâbi'l-Uzlet

İMAM GAZZÂLÎ

Çeviri: Osman Bayder

EBU HÂMİD el-GAZZÂLÎ

1058 (H 450) yılında İran sınırlarında yer alan Tus'ta (bugünkü adı Meşhed) dünyaya geldi. Temel öğrenimini Tus'ta ve Cürcân'da gören Gazzâlî sonrasında Nişabur'a giderek Nizamiye Medresesi'ne girdi ve burada İmam'ul-Haremeyn el-Cüveynî'nin öğrencisi oldu. Fıkıh, hilaf, kelâm gibi ilimler dışında mantık ve felsefe ilimlerine dair eğitim gördü. Nişabur'da eğitim gördüğü esnada meşhur sufi Ebû Ali el-Fârmedî'den de ders aldı. 34 yaşındayken Bağdat Nizamiye Medresesi müderrisliğine tayin edildi. Bir süre sonra Bağdat'ı ve ders meclisini terk ederek Şam'a, sonrasında Kudüs'e giderek inzivaya çekildi. 1106 yılında tekrar Nişabur'a dönerek Nizamiye Medresesi'nde ders vermeye devam etti. 1109 yılında doğum yeri olan Tus'a geri döndü, 1111 (H 505) yılında burada vefat etti. İslam tarihi içerisindeki en etkili alimlerden biri olan Gazzâlî'nin fıkıh, fıkıh usulü, kelâm, mantık, felsefe, ahlak gibi alanlarda onlarca eseri vardır.

OSMAN BAYDER

1983 yılında Tatvan/Bitlis'te doğdu. 2006 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini, 2010 yılında aynı üniversitede yüksek lisansını, 2015 yılında Erciyes Üniversitesinde İslam hukuku alanında doktorasını tamamladı. *Kurucu İmama Muhalefetin İmkân ve Sınırı, el-Hidâye: Bir Fıkıh Metninin Haneî Geleneğe Etkisi* isimli kitapları, İslam hukuku alanıyla ilgili çeşitli çalışmaları ve tercüme eserleri bulunmaktadır. Hâlen Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde İslam hukuku alanında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Mukaddime 7

Birinci Bölüm:

Uzlet ve İhtilat Konusundaki Görüşler ve Her İki Tarafın Delilleri 9
Uzleti Benimseyenlerin Sözleri 10
İnsanlarla İç İçe Olmayı Savunanların Delilleri ve Bu Delillerin
Zayıf Yönleri 12
Uzleti Faziletli Görenlerin Delilleri 16

İkinci Bölüm:

Uzletin Faydaları, Zararları ve Fazileti 21
Uzletin Faydaları 21
Birinci Fayda: İbadet ve Tefekkürü Yoğunlaşmak 22
İkinci Fayda: Günahlardan Kurtulmak 27
Üçüncü Fayda: Fitne ve Husumetlerden Kurtulmak 38
Dördüncü Fayda: İnsanların Kötülüğünden Kurtulmak 41
Beşinci Fayda: Beklentilerin Kesilmesi 44
Altıncı Fayda: İstenilmeyen Kişileri Görmemek 47

Uzletin Afetleri.....	48
İnsanlarla İç İçe Yaşamamın Faydaları	48
Birinci Fayda: Öğrenmek ve Öğretmek	48
İkinci Fayda: Fayda Sağlamak ve Faydalanmak.....	53
Üçüncü Fayda: Terbiye Etmek ve Terbiye Almak	54
Dördüncü Fayda: Dost Bulmak ve Dost Olmak.....	56
Beşinci Fayda: Sevap Kazanmak ve Kazandırmak	58
Altıncı Fayda: Tevazu Kazanmak	59
Yedinci Fayda: Tecrübe Kazanmak	62
Uzletin Edepleri	67
Kaynakça.....	71

MUKADDİME

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Hamd olsun o Allah'a ki seçkin ve hayırlı kullarının gayretlerini kendisiyle dost olmaya yönelterek onlara büyük nimetler bahşetti; yüceliğini ve ihsanlarını müşahede etmenin bazı lezzetlerini onlara tattırdı; münacat ve lütfuyla onların içlerini huzura kavuşturdu; dünya malına ve süsüne bakmayı kalplerinde değersiz hâle getirdi, öyle ki tefekkür etmenin önündeki perdenin kalktığı herkes, uzlete girmeye mesut olmakta ve tek başınayken Allah Teâlâ'nın nurunun parıltılarını seyrederek onunla dost olmakta ve en yakın arkadaşları bile olsa insanlarla iç içe olmaktan yalnızlık duymaktadır.

Salat, peygamberlerin efendisi ve en seçkini olan Efendimiz Muhammed'e (sav), onun âline ve insanların önderi ve imamları olan ashabının üzerine olsun.

Alimler, *uzlet* ile *ihtilat* (insanlarla iç içe yaşama) konusunda ve hangisinin diğerinden daha faziletli olduğu konusunda çok fazla ihtilafa düşmüştür. Oysa her biri, kendisinden uzak tutan zararlardan ve kendisine çeken faydalardan uzak değildir. İbadet ehli ve zahitlerin çoğu uzleti tercih etmeye ve onu insanlarla iç içe olmaya üstün tutmaya meyillidir. Ancak "*Sohbet Adabı*"¹

¹ *İhyâu ulûmi'd-din*'in 15. Kitabı.

kitabında, insanlarla bir arada yaşamanın, kardeşliğin ve kaynaşmanın faziletine dair zikrettiğimiz şeyler, çoğunluğun tercih etmiş olduğu “yalnızlık ve tek başına yaşama” görüşüyle çelişiyor gibi görünmektedir. İşte bu konuda gerçeğin üzerindeki perdeyi kaldırmak çok önemlidir.

Bu mesele şu iki bölüm ile açıklanacaktır. Birinci bölüm, uzlet ve ihtilat konusundaki görüşlere ve her iki tarafın delillerine dairdir. İkincisi ise uzletin faydaları ve zararları zikredilerek bu konudaki hakikatin açığa çıkarılmasına dairdir.